

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Глухівського НПУ
ім. О. Довженка
Марина ХРОЛЕНКО
« 08 » 08 2024 р.

Робоча програма

навчальної дисципліни «Загальна психологія з практикумом»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Предметна спеціальність/спеціалізація:

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма: Психологія

Статус: цикл професійної підготовки, нормативна

Структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію навчальної дисципліни: Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра: педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин					Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття				Самостійна робота	Залік	Екзамен
					Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття			
Денна	I	I, II	10	300	100	48	-	52	200	-	екз.
Заочна	II	III, IV	10	300	30	20	-	10	270	-	екз.

Робочу програму складено на основі: Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія (затвердженого та введеного в дію наказом Міністерством освіти і науки України від 24.04.2019 року № 565) та змін до Стандарту, затверджених наказами Міністерства освіти і науки України № 1583 від 29.12.2023 р., № 842 від 13.06.2024 р., Професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», затвердженого наказом Мінекономіки № 2425 від 24.12.2020 р., Професійного стандарту «Практичний психолог (соціальна сфера)», затвердженого наказом Мінекономіки № 211 від 03.02.2021 р., освітньо-професійної програми «Психологія», навчального плану підготовки бакалаврів спеціальності 053 Психологія Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Укладач робочої програми: Ніна ІЛЬІНА, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

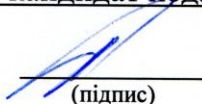

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту
протокол від «27» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри Павло БІЛЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІ Педагогіки і психології
протокол від «28» серпня 2024 року № 7

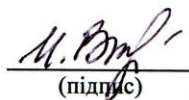
Голова вченої ради ННІ Педагогіки і психології Андрій ШЕРУДИЛО,
кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Інга ПОЛІЛУЄВА, кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та
менеджменту

(підпис)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Загальна психологія з практикумом» є базовою у фаховій підготовці здобувачів освіти спеціальності 053 Психологія, оскільки її мета і завдання спрямовані на формування основи психологічних знань, якими будуть послуговуватися при вивченні інших дисциплін психологічного циклу. Зміст дисципліни передбачає органічне поєднання теоретико-методологічних засад загальної психології і практикуму, призначеного для цілісного вивчення особистості та самопізнання.

Предмет вивчення навчальної дисципліни – явища психічного життя людини; механізми формування та функціонування психіки; розвиток і формування особистості в процесі міжособистісної взаємодії та діяльності.

Місце дисципліни в освітньо-педагогічній програмі:

Дисципліну «Загальна психологія з практикумом» включено до циклу дисциплін професійної підготовки та визначено як обов'язкову для опанування.

Мета навчання:

1) ґрунтовне засвоєння основ загальної психологічної грамотності; основних понять загальної психології, основних закономірностей функціонування психіки та свідомості людини, психічних процесів, індивідуальних властивостей та станів; 2) набуття теоретичних та практичних навичок у психології, яка розкриває суть психічних явищ на основі найновіших психологічних досліджень, а також допомагає кожній особистості пізнати себе, розкрити свої можливості, адекватно оцінити і перетворити їх у дійсність, стати вільними у психічному, моральному, етичному та духовному самовдосконаленні; 3) пізнати навколишній світ, формування наукового світогляду.

Завдання:

1) розкрити закономірності розвитку і прояву психічної діяльності, її механізми; 2) визначити значення природних і соціальних умов у формуванні особистості; визначити психологічну структуру міжособистісних відносин і місце особистості в колективі; 3) з'ясувати особливості емоційно-вольової сфери особистості та її індивідуально-типологічних особливостей.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- 1) теоретико-методологічні аспекти «Загальної психології з практикумом» (вихідна термінологія, структура предмета, завдання, принципи, потенційні напрями розвитку);
- 2) природу та сутність психіки людини, її властивості;
- 3) особливості психічних процесів, закономірності розвитку емоційно-вольової сфери особистості;
- 4) механізми функціонування і розвитку особистості в різних видах діяльності;
- 5) закони діяльності та спілкування;

вміти:

- 1) працювати з науковою літературою; вступати у наукові дискусії, демонструючи як наукові знання, так і власну позицію;
- 2) використовувати на практиці отримані знання про загальні закономірності психічних явищ.

Вивчення навчальної дисципліни «Загальна психологія з практикумом» передбачає формування таких **компетентностей**:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

ФК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Очікувані результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Міжпредметні зв'язки: «Загальна психологія з практикумом» є нормативним освітнім компонентом, досягнення мети якого ґрунтується на знаннях, уміннях, навичках інших компетентностях, результатах навчання, сформованих під час опанування суміжних дисциплін «Філософія», «Основи анатомії та фізіології вищої нервової діяльності».

Освоєння даної дисципліни є необхідною основою для подальшого вивчення дисциплін загального та професійного циклів, а також дисциплін вільного вибору.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 300 годин (10 кредитів ECTS).

Підсумковий іспит – екзамен.

Освітні технології організації навчання та викладання: особистісно-орієнтовані (технологія індивідуального навчання, технологія активного навчання та самонавчання, технологія евристичного навчання); активні та інтерактивні технології проведення занять (технологія розвитку критичного мислення, технологія проведення дискусій, ділові та рольові ігри тощо).

Форми роботи: практикуми, аналітичні дискурси, диспути тощо. Заняття містять теоретичні та практичні блоки.

Методи навчання та викладання:

- словесні, словесно-інформаційні (пояснення, дискусія, полеміка, пошук інформації, коментарі професійно-орієнтованих ситуацій тощо);

- практичні (психологічні задачі);

- пізнавальної активності (спостереження, індукція, дедукція, конспектування, анотування тощо);

- інтерактивно-наочні, проблемного навчання (презентація, графічне ілюстрування тощо).

Організація навчання

Види занять. Лекція-бесіда, передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією. Запитання адресуються до всіх, студенти відповідають з місця; викладач піклується про те, щоб запитання не залишалися без відповіді. Запитання не для контролю знань, а для з'ясування рівня орієнтованості і пізнання студентів з проблем курсу, міри їх готовності до сприйняття наступного матеріалу.

Практичне заняття передбачає детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань. Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, - розв'язування

контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента (СРС) – це самостійна діяльність студента, яку викладач планує разом зі здобувачем освіти, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Навчальні заняття для здобувачів вищої освіти денної і заочної форм навчання під час дистанційної освіти здійснюється в синхронному (взаємодія учасників освітнього процесу з одночасним перебуванням у вебсередовищі дистанційного навчання) за допомогою технологій дистанційного навчання (онлайн-зв'язок програмного забезпечення Zoom, Google Meet, Skype, соціальних месенджерів Viber, Instagram, Telegram тощо) та асинхронному режимі (взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання із затримкою в часі) за допомогою електронної пошти, соціальних мереж, форумів, Google Classroom

Підсумковий контроль – екзамен.

Освітні технології організації навчання та викладання: особистісно-орієнтовані (технологія індивідуального навчання, технологія активного навчання та самонавчання, технологія евристичного навчання); активні та інтерактивні технології проведення занять (технологія розвитку критичного мислення, технологія проведення дискусій, ділові та рольові ігри тощо).

Форми роботи: практикуми, тренінги, рольова гра, проєктно-рольове моделювання; аналітичні дискурси, диспути тощо. Заняття містять теоретичні та практичні блоки.

Методи навчання

Для забезпечення ефективного засвоєння матеріалу курсу застосовуються різноманітні методи навчання, які охоплюють наступні аспекти:

Методи організації та проведення навчального процесу:

- вербальні (лекція у форматі монологу, лекція-обговорення, проблемно-орієнтована лекція);
- візуальні (використання презентацій, демонстрація матеріалів, застосування опорних схем і конспектів);
- практичні (виконання практичних завдань).

Методи мотивації та стимулювання пізнавальної активності:

- проблемний виклад інформації;
- звернення до реального життєвого досвіду студентів;
- організація навчальних дискусій.

Методи оцінювання та самоконтролю результатів навчання:

- усне оцінювання знань;
- письмовий контроль;
- самооцінка та взаємний контроль між студентами;
- аналіз відповідей.

Освітні технології організації навчання та викладання: особистісно-орієнтовані (технологія індивідуального навчання, технологія активного навчання та самонавчання, технологія евристичного навчання); активні та інтерактивні технології проведення занять (технологія розвитку критичного мислення, технологія проведення дискусій, ділові та рольові ігри тощо).

Форми роботи: практикуми, аналітичні дискурси, диспути тощо. Заняття містять теоретичні та практичні блоки.

Методи навчання та викладання:

- словесні, словесно-інформаційні (пояснення, науковий огляд, диспут, полеміка, генератор думок, дослідницький діалог, пояснення, модерування, пошук інформації, сократівська бесіда, коментарі професійно-орієнтованих ситуацій тощо);

- практичні (психологічні задачі);
- пізнавальної активності (спостереження, індукція, дедукція, конспектування, анотування тощо);
- інтерактивно-наочні, проблемного навчання (презентація, мозковий штурм, графічне ілюстрування тощо).

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів ECTS – 10	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 053 Психологія.	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
		Статус – нормативна	
Модулів – 3 Змістових модулів – 3 Загальна кількість годин – 300	ОПП «Бакалавр»	Рік підготовки	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й, 2-й	1-й, 2-й
		Лекційні заняття	
		48 год.	20 год.
		Практичні заняття	
		52 год.	10 год.
		Самостійна робота	
		200 год.	270 год.
		Вид контролю – екзамен	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ.

Тема 1. Предмет, завдання і розвиток психології як науки. Предмет і завдання сучасної психології. Психіка: поняття, структура, функції. Наукова і життєва психологія. Основні галузі психологічних знань. Загальна психологія в системі наукового знання. Зв'язок психології з віковою і педагогічною психологією, з фізіологією, педагогікою та іншими науками. Значення психологічних знань для навчання і виховання дітей. Поняття «принципу» в психології. Основні принципи психології. Детермінізм. Принцип системності. Генетичний принцип. Принцип відображення. Єдність свідомості й діяльності. Принцип розвитку психіки в діяльності. Принцип індивідуального підходу.

Основні етапи історії психології. Психологія наука про душу (Демокрит, Платон, Аристотель та ін.). Психологія наука про свідомість (Декарт, Вундт, Джемс та ін.). Психологія наука про поведінку (Торндайк, Уотсон). Психологія наука про психіку. Становлення вітчизняної психології (М. Ломоносов, І. Сеченов, О. Лазурський, М. Ланге, Г. Челпанов та ін.). Московська психологічна школа (Л. Виготський, П. Гальперін, О. Запорожець, О. Леонтєв, О. Лурія та ін.). Ленінградська школа (Б. Ананьєв, Б. Ломов, Е. Кузьмін та ін.). Грузинська школа (Д. Узнадзе та ін.). Розвиток психологічної думки в Україні. Психологічні ідеї Я. Козельського, Ф. Прокоповича, Г. Сковороди, І. Сікорського, М. Ланге, О. Лазурського. Харківська школа (Ф. Дунаєвський, М. Сиркін, Д. Лопухін, І. Янжула, Л. Божович, П. Зінченко та ін.). Київська школа (С. Ананьїн та ін.). Наукові здобутки Г. Костюка, Б. Баєва, Д. Ніколенка, П. Чамати, Д. Елькіна, І. Синиці та ін. Напрями сучасних досліджень в Україні (І. Бех, М. Боришевський, С. Максименко, В. Моляко, О. Скрипченко, Н. Чепелева та ін.). Основні психологічні теорії в західній психології. Біхевіоризм. Гештальтпсихологія. Психоаналіз. Гуманістична психологія. Когнітивна психологія. Логотерапія.

Тема 2. Методи психології. Методологія і методи психологічного дослідження. Співвіднесення методу й методики дослідження. Об'єктивний характер наукових психологічних методів. Вимоги до організації і проведення психологічних досліджень. Етапи психологічних досліджень. Класифікація методів. Основні методи психологічних досліджень. Спостереження та експеримент. Характеристика допоміжних методів. Тест. Методи опитування. Метод незалежних характеристик. Лонгitudний метод. Аналіз продуктів діяльності. Соціометрія. Референтометрія. Достоїнства і недоліки кожного методу, оптимальні умови його застосування на практиці. Методи статистичної обробки психологічної інформації. Характеристика методу експертних оцінок у загальній психології.

Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості. Розвиток форм відображення дійсності. Допсихічне відображення. Подразливість. Тропізми. Психічне відображення. Чутливість. Психіка та еволюція нервової системи. Сітчаста нервова система. Гангліозна нервова система. Трубочаста нервова система. Розвиток психіки у філогенезі. Стадії та рівні розвитку психіки. Елементарна сенсорна психіка. Перцептивна психіка. Інтелектуальна стадія розвитку психіки. Форми поведінки тварин: інстинкт, навичка, інтелектуальна поведінка.

Вища нервова діяльність – основа психіки. Функціональні блоки головного мозку. Функціональна асиметрія головного мозку. Поняття про сигнальні системи. Закономірності роботи головного мозку. Рефлекторний характер психічної діяльності. Основні форми поведінки тварин. Інстинкт. Научіння. Інтелектуальна поведінка. Сутність відмінностей психіки тварин і людини. «Мова» і спілкування тварин.

Класифікація психічних явищ: процеси, стани, властивості, їх взаємозв'язок. Свідомість: поняття, структура, функції, властивості, рівні. Самосвідомість. Проблема природи свідомості. Несвідоме в психічній діяльності людини. Основні характеристики несвідомого..

Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ

Тема 4. Відчуття. Відчуття як елементарна форма психічного відображення. Фізіологічні механізми відчуттів. Аналізатори, їх загальна будова й функції. Класифікація й види відчуттів. Властивості відчуттів. Закономірності відчуттів. Чутливість та її виміри. Адаптація, її види. Компенсація. Синестезія. Сенсibilізація. Післядія в аналізаторі. Закон Вебера-Фехнера. Сенсорна депривація та її наслідки для психічного розвитку людини.

Тема 5. Сприйняття. Загальна характеристика сприйняття. Спільне й відмінне у сприйняттях і відчуттях, їх роль у життєдіяльності людини. Фізіологічні механізми сприйняття. Класифікація й види сприймань. Закономірності сприйняття: предметність, усвідомленість, цілісність, категорiальність, константність, вибіркoвість, аперцепція. Ілюзії

сприйняття. Спостереження й спостережливість. Індивідуальні особливості сприймань та їх урахування в організації навчальної діяльності. Індивідуальні особливості сприйняття.

Тема 6. Пам'ять. Загальна характеристика пам'яті. Теорії пам'яті. Фізіологічні механізми пам'яті. Класифікація й види пам'яті. Характеристика процесів пам'яті. Запам'ятовування та його види. Способи і прийоми продуктивного запам'ятовування. Відтворення та його види. Умови успішного відтворення. Збереження й забування. Закон забування Г. Еббінгауза. Показники продуктивності пам'яті. Індивідуальні особливості пам'яті та їх урахування в організації навчальної діяльності.

Тема 7. Мислення. Психологічна характеристика мислення, його фізіологічні механізми. Класифікація й види мислення. Мислення як процес. Аналіз. Синтез. Порівняння. Конкретизація. Класифікація. Систематизація. Логічні форми мислення. Поняття. Судження. Умовивід. Проблемна ситуація і задача. Процес розв'язування задач. Індивідуальні особливості мислення та їх урахування в організації навчальної діяльності. Мислення та інтелект.

Тема 8. Мовлення. Ретроспектива виникнення мови й мовлення. Мова як суспільно-історичне явище. Загальна характеристика мови й мовлення. Фізіологічні механізми мовлення. Основні властивості мовлення: змістовність, зрозумілість, виразність, впливова сторона. Функції мови й мовлення: комунікативна, експресивна, змістова, виразна, волевиявлення, когнітивна, акумулятивна, естетична, конативна, фатична. Види мовлення: зовнішнє, внутрішнє, усне, писемне; монологічне, діалогічне, їх психологічна характеристика. Мова як суспільно-історичне явище. Центр Верніке. Центр Брока. Розвиток мовлення в дітей. Проблема білінгвізму в Україні. Індивідуальні особливості мовлення.

Тема 9. Уява. Загальна характеристика уяви. Функції уяви. (уявлення дійсності в образах; регулювання емоційних станів; участь у довільній регуляції пізнавальних процесів і станів; формування внутрішнього плану дій).. Фізіологічні механізми уяви. Класифікація й види уяви. Активна уява. Пасивна уява. Відтворююча уява. Творча уява. Мимовільна уява. Довільна уява. Мрія як специфічний вид уяви. Роль уяви в життєдіяльності людини. Аналітико-синтетичний характер уяви. Дидактогенії. Ятрогенії. Індивідуальні особливості уяви та їх урахування в організації навчальної діяльності. Уява та уявлення в педагогічній діяльності.

Тема 10. Емоції та почуття. Загальна характеристика емоцій і почуттів. Специфічні функції почуттів. Фізіологічні механізми емоцій та почуттів. Характерні особливості почуттів та їх якості. Вищі почуття. Моральні почуття. Інтелектуальні почуття. Естетичні почуття. Праксичні почуття. Форми й види переживання почуттів. Настрій. Стрес. Фізіологічний стрес. Психологічний стрес. Фази стресу. Види стресу. Афект. Пристрасть. Особистість і почуття. Перспективи розвитку особистості і фрустрація. Індивідуальні відмінності емоцій і почуттів. Роль емоцій і почуттів у сфері людських відносин.

Тема 11. Воля. Загальна характеристика волі та її функції. Основні ознаки волі як психологічного явища. Історія розвитку уявлень про волю (Р. Декарт, В. Вундт, У. Джемс, М. Басов, В. Котирло, І. Бех та ін.). Фізіологічні механізми волі. Структура простої вольової дії. Структура складної вольової дії. Вольові якості особистості. Воля і формування вищих психічних функцій людини. Значення волі в житті людини, в організації та регуляції її діяльності й спілкування. Розвиток волі у людини. Основні умови і напрями виховання волі.

Тема 12. Увага. Загальна характеристика уваги. Функції уваги. Природа уваги в психологічній думці. Фізіологічні механізми уваги. Вчення І.П.Павлова та А.А.Ухтомського про осередок оптимального збудження та домінанту. Види уваги. Мимовільна, довільна, післядовільна увага. Сенсорна, інтелектуальна, моторна увага. Основні властивості уваги. Обсяг. Розподіл. Концентрація. Стійкість. Переключення. Коливання уваги. Неуважність, її види та способи боротьби з нею. Індивідуальні особливості уваги. Функції уваги в навчально-виховному процесі.

Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Тема 13. Особистість. Основні історичні періоди у вивченні особистості: філософсько-літературний, клінічний, експериментальний. Теорії особистості. Індивід, індивідуальність, людина, особистість. Активність особистості. Фізична активність. Психічна активність. Соціальна активність. Структура особистості. Рівні в структурі особистості. Егоцентричний рівень. Групоцентричний рівень. Гуманістичний рівень. Есхатологічний рівень. Спрямованість особистості. Мотиви. Неусвідомлені мотиви спрямованості особистості. Класифікація потреб. Інтереси. Класифікація інтересів. Ціннісні орієнтації. Світогляд. Ідеали. Самосвідомість особистості та її компоненти. Образ «Я» та «Я-концепція». Самооцінка та її види. Рівень домагань особистості. Формування особистості. Рушійні сили психічного розвитку особистості.

Тема 14. Психологічна характеристика діяльності й активності людини. Загальна характеристика діяльності та активності. Категорія діяльності в психології. Діяльність і активність. Мотив і мотивація. Основні характеристики діяльності. Структура діяльності. Дії. Види дій. Операції. Рухи. Види рухів. Інструментальна основа діяльності. Знання. Вміння. Навички. Перенесення та інтерференція. Звички. Потреби як джерело активності. Поняття про інтеріоризацію та екстеріоризацію. Основні види діяльності та їх порівняльна характеристика. Ігрова діяльність. Навчальна діяльність. Трудова діяльність. Умови взаємного переходу гри і праці в навчання і, навпаки. Поняття провідної діяльності.

Тема 15. Спілкування. Загальна характеристика спілкування. Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, регулятивно-комунікативна; афективно-комунікативна, пізнання і формування свідомості людини; самовизначення індивіда. Теоретична модель організації спілкування. Види спілкування. Спілкування як психологічний чинник розвитку людини. Багатоплановий характер спілкування. Комунікативна сторона спілкування. Невербальна комунікація. Інтерактивна сторона спілкування. Фасилітація. Інгибіція. Переконавання. Наслідкування. Навіювання. Перцептивна сторона спілкування. Психологічні механізми перцепції: ідентифікація, емпатія, атракція, рефлексія, каузальна атрибуція. Рівні спілкування: конвенціональний рівень, примітивний рівень, маніпулятивний рівень, стандартизований рівень, ігровий рівень, діловий рівень, духовний рівень. Взаємний вплив людей в процесі міжособистісного спілкування: переконавання, самопрезентація, навіювання, зараження, прохання, спонукування, маніпуляція, ігнорування.

Тема 16. Психологія соціальних спільнот. Загальна характеристика групи в психології. Класифікація груп. Рівні соціально-психологічного розвитку групи. Дифузна група. Асоціація. Кооперація. Корпорація. Колектив. Основні характеристики колективу. Згуртованість. Колективістичне самовизначення. Колективістична ідентифікація. Еталонність. Стадії розвитку (формування) колективу. Міжособистісні відносини в групі. Формальні й неформальні відносини в групі. Лідер у групі. Конформізм і нонконформізм. Соціально-психологічний клімат групи. Психологічна сумісність і психологічна несумісність. Група і її роль у розвитку людини як особистості.

Тема 17. Темперамент. Загальна характеристика темпераменту. Історія вчень про темперамент (Емпедокл, Гіппократ, Гален, І. Кант, Е. Кречмер, І. Павлов, Б. Теплов, В. Русалов, І. Шевченко, Н. Солодюк та ін.). Фізіологічні механізми темпераменту. Властивості темпераменту. Сенситивність. Реактивність. Пластичність. Ригідність. Психологічна характеристика типів темпераменту: холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік. Темперамент і особистість. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності. Темперамент і мотивація (В. Русалов). Темперамент як основа для формування певних особистісних рис людини (вразливість, емоційність, тривожність, імпульсивність тощо). Вплив типу темпераменту на формування екстравертованих чи інтровертованих поведінкових характеристик людини.

Тема 18. Характер. Загальна характеристика характеру. Природа характеру. Характерологія - вчення про характер. . Класифікація: за тілесною конституцією людини Е. Кречмера (атлетичний, пікнічний, астеничний); Природні та соціальні передумови характеру. Ознаки характеру. Динамічний стереотип. Структура характеру. Провідні риси характеру. Акцентуації рис характеру: гіпертимний, циклоїдний, лабільний, астеноневротичний, сензитивний, психастеничний, шизоїдний, епілептоїдний, істероїдний, нестійкий, конформний. Формування характеру людини. Сензитивний період для становлення і розвитку позитивних рис характеру. Характер та вчинки людини. Вплив темпераменту на формування рис характеру особистості.

Тема 19. Здібності. Проблема здібностей (О.М.Леонтьєв, Б.М.Теплов). Загальна характеристика здібностей. Ознаки здібностей. Задатки, нахили, здібності. Види здібностей. Природні й соціальні здібності. Загальні й спеціальні здібності. Потенціальні та актуальні здібності. Рівні здібностей. Обдарованість. Талановитість. Геніальність. Якісна та кількісна характеристика здібностей. Співвідношення здібностей і задатків людини. Взаємодія та взаємокомпенсація здібностей. Умови та передумови формування людських здібностей. Розвиток здібностей у дітей.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчально-тематичний план (денна та заочна форма навчання)

Змістові модулі / Теми	Всього	Ауд. Зан.	Кількість годин, відведених на:		
			Лекції	Семінарсько-практичні заняття	СРС
Модуль 1.					
Змістовий модуль 1. Вступ до психології					
Тема 1. Предмет, завдання та розвиток психології як науки.	14/15	4/2	2/2	2	10/13
Тема 2. Методи психологи	16/15	6/2	2/2	4	10/13
Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості	16/15	6/2	4	2/2	10/13
Разом у змістовому модулі 1	46/45	16/6	8/4	8/2	30/39
Змістовий модуль 2. Психічні процеси					
Тема 4. Відчуття.	13/14	3	1	2	10/14
Тема 5. Сприйняття.	13/14	3	1	2	10/14
Тема 6. Пам'ять.	17/18	4/4	2/2	2/2	13/14
Тема 7. Мислення.	21/16	8/2	4/2	4	13/14
Тема 8. Мовлення.	14/14	4	2	2	10/14
Тема 9. Уява.	14/14	4	2	2	10/14
Тема 10. Емоції та почуття.	21/16	8/2	4/2	4	13/14
Тема 11. Воля.	15/13	4	2	2	11/13
Тема 12. Увага.	14/13	4	2	2	10/13
Разом у змістовому модулі 2	142/132	44/8	20/6	22/2	100/125
Змістовий модуль 3. Особистість у діяльності та спілкуванні. Індивідуально-психологічні властивості особистості					

Тема 13. Особистість.	18/21	8/2	4/2	4	10/19
Тема 14. Психологічна характеристика діяльності та активності людини.	16/21	6/2	4/2	2	10/19
Тема 15. Спілкування.	18/23	8/4	4/2	4/2	10/19
Тема 16. Психологія соціальних спільнот.	16/23	6/4	2/2	4/2	10/19
Тема 17. Темперамент.	14/11	4/1	2/1	2	10/10
Тема 18. Характер.	16/11	6/1	2/1	4	10/10
Тема 19. Здібності.	14/12	4/2	2	2/2	10/10
Разом у змістовому модулі 3	112/122	42/10	20/10	22/6	70/106
Всього у модулі	300/300	102/18	48/20	52/10	200/270

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Теми лекційних занять		Кількість годин	
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ			
№		Д.ф.	З.ф.
1	Тема 1. Предмет, завдання та розвиток психології як науки Лекція 1. Загальна психологія як наука і навчальний предмет. 1. Предмет, завдання загальної психології. 2. Принципи психології. 3. Структура сучасної психології. 4. Взаємозв'язок психології з іншими науками.	2	2*
2	Тема 2. Методи психологи Лекція 2. Методи психології. 1. Об'єктивний характер наукових психологічних методів. 2. Класифікація методів. 3. Характеристика основних методів психологічних досліджень. 4. Характеристика допоміжних методів.	2	2*
3	Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості Лекція 3-4. Розвиток психіки в еволюції тварин і становленні людини. 1. Розвиток форм відображення дійсності. 2. Розвиток психіки у філогенезі. 3. Нервова система, її виникнення, вдосконалення та роль у розвитку форм відображення у філогенезі. 4. Основні прояви психіки та їх взаємозв'язок. 5. Свідомість та її структура. Самосвідомість. 6. Психологія несвідомого.	4	
Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ			

4,5	<p align="center">Тема 4. Відчуття. Тема 5. Сприйняття</p> <p>Лекція 5. Психологія відчуттів та сприйняття.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про відчуття та сприйняття, їх роль у життєдіяльності людини. 2. Фізіологічні механізми відчуттів та сприймань. 3. Класифікація й види відчуттів. 4. Класифікація сприйняття. 	2	
6	<p align="center">Тема 6. Пам'ять</p> <p>Лекція 6. Психологія пам'яті.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика пам'яті. Фізіологічні механізми пам'яті. 2. Класифікація й види пам'яті. 3. Характеристика процесів пам'яті. 4. Індивідуальні особливості пам'яті. 	2	2*
7	<p align="center">Тема 7. Мислення</p> <p>Лекція 7-8. Психологія мислення.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика мислення. Фізіологічні механізми мислення. 2. Класифікація й види мислення. 3. Мислення як процес (операції мислення). 4. Форми мислення. 5. Мислення й розв'язання задач. 6. Індивідуальні особливості мислення. 	4	2*
8	<p align="center">Тема 8. Мовлення</p> <p>Лекція 9. Психологія мовлення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про мову й мовлення. Функції мовлення. 2. Фізіологічні механізми мовлення. 3. Види мовлення. 4. Індивідуальні особливості мовлення. 	2	
9	<p align="center">Тема 9. Уява</p> <p>Лекція 10. Психологія уяви.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про уяву та її роль у життєдіяльності людини. 2. Фізіологічні механізми уяви. 3. Види уяви. 4. Прийоми створення нових образів 	2	
10	<p align="center">Тема 10. Емоції та почуття</p> <p>Лекція 11-12. Психологія емоцій та почуттів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика емоцій і почуттів. 2. Фізіологічні механізми почуттів. 3. Емоційні стани. 4. Види емоцій. 5. Види почуттів. 6. Форми переживання емоцій та почуттів. 	4	2*
11	<p align="center">Тема 11. Воля</p> <p>Лекція 13. Психологія волі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про волю. Основні ознаки вольової дії. 	2	

	<p>2. Основні фази складної вольової дії. 3. Вольові якості особистості та їх формування. 4. Розвиток та виховання волі в дітей.</p>		
12	<p style="text-align: center;">Тема 12. Увага</p> <p>Лекція 14. Психологія уваги</p> <p>1. Поняття про увагу. 2. Фізіологічні механізми уваги. 3. Класифікація й види уваги. 4. Властивості уваги.</p>	2	
13	<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ</p> <p style="text-align: center;">Тема 13. Особистість</p> <p>Лекція 15-16. Психологія особистості</p> <p>1. Загальна характеристика особистості в психології. 2. Структура особистості. 3. Спрямованість особистості. 4. Самосвідомість особистості та її компоненти. Образ «Я» та «Я-концепція». 5. Формування та рушійні сили розвитку особистості.</p>	4	2*
14	<p style="text-align: center;">Тема 14. Психологічна характеристика діяльності та активності людини</p> <p>Лекція 17-18. Психологія діяльності</p> <p>1. Поняття про діяльність. Активність та діяльність. 2. Поняття про мотив та мотивацію. 3. Потреби як джерело активності. 4. Зміст та структура діяльності. 5. Інструментальна основа діяльності</p>	4	2*
15	<p style="text-align: center;">Тема 15. Спілкування</p> <p>Лекція 19-20. Психологія спілкування</p> <p>1. Загальна характеристика спілкування. 2. Структура (модель) спілкування. Види спілкування. 3. Спілкування як психологічний чинник розвитку людини. 4. Сторони спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна.</p>	4	2*
16	<p style="text-align: center;">Тема 16. Психологія соціальних спільнот</p> <p>Лекція 21-22. Психологія соціальних спільнот</p> <p>1. Поняття групи в психології, їх класифікація. 2. Рівні соціально-психологічного розвитку груп. 3. Колектив як вищий рівень розвитку групи. 4. Міжособистісні відносини в групах. 5. Психологічний клімат у колективі</p>	2	2*
17	<p style="text-align: center;">Тема 17. Темперамент</p> <p>Лекція 23. Психологія темпераменту</p>	2	1*

	<p>1. Загальна характеристика темпераменту. Історія розвитку вчення про темперамент.</p> <p>2. Фізіологічні механізми темпераменту.</p> <p>3. Властивості темпераменту.</p> <p>4. Психологічна характеристика типів темпераменту.</p> <p style="text-align: center;">Тема 18. Характер</p> <p>Лекція 24. Психологія характеру</p> <p>1. Поняття про характер. Характер та індивідуальність.</p> <p>2. Характер і темперамент. Природні та соціальні передумови характеру.</p> <p>3. Рис характеру.</p> <p>4. Акцентуація рис характеру.</p>	2	1*
18			
19	<p style="text-align: center;">Тема 19. Здібності</p> <p>Лекція 25. Психологія здібностей</p> <p>1. Поняття про здібності й задатки.</p> <p>2. Природа здібностей.</p> <p>3. Види здібностей, рівні здібностей.</p> <p>4. Розвиток здібностей у дітей.</p>	2	
	Всього:	48 ГОД.	20 ГОД.

ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Теми занять	Кількість годин	
	Д.ф.	З.ф.
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ		
<p style="text-align: center;">Тема 1. Предмет, завдання та розвиток психології як науки</p> <p>Семінарське заняття № 1. Предмет психології як науки</p> <p>1. Предмет психології і її завдання.</p> <p>2. Психологія в системі наук</p> <p>3. Основні галузі психології. Класифікація галузей психології.</p> <p>4. Значення психологічних знань для навчання і виховання дітей.</p> <p>Література: [1], [5], [8], [10].</p>	2	
<p style="text-align: center;">Тема 2. Методи психології</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 2-3. Методи психологічних</p>	4	

<p>досліджень</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги до наукових психологічних методів 2. Загальна класифікація методів психологічного дослідження 3. Характеристика основних методів 4. Характеристика допоміжних методів 5. Основні етапи психологічних досліджень. <p><i>Аудиторна робота:</i> розв'язання психологічних задач. Література: [1], [2], [3], [5].</p>		
<p>Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості Семінарсько-практичне заняття № 4. Розвиток психіки у філогенезі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток психіки у філогенезі 2. Основні форми прояву психіки та їх взаємозв'язок 3. Свідомість, її структура. Самосвідомість 4. Несвідоме в психічній діяльності людини <p><i>Аудиторна робота:</i> розв'язання психологічних задач. Література: [1], [2], [5], [10].</p>	2	2*
<p>Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ Тема: Відчуття Семінарсько-практичне заняття № 5. Відчуття як психічний пізнавальний процес</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальне поняття про відчуття. 2. Фізіологічні механізми відчуттів. 3. Загальні закономірності відчуттів. 4. Індивідуальні властивості відчуттів. <p><i>Аудиторна робота:</i> розв'язання психологічних задач. Література: [1], [2] [3], [5], [6].</p>	2	
<p>Тема: Сприйняття Семінарсько-практичне заняття № 6. Сприйняття як психічний пізнавальний процес</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика сприйняття, його особливості. 2. Фізіологічні механізми сприйняття. 3. Спостереження й спостережливість. 4. Роль сприйняття в життєдіяльності людини. <p><i>Аудиторна робота:</i> розв'язання психологічних задач. Література: [1], [2] [3], [5], [6].</p>	2	
<p>Тема: Пам'ять Семінарсько-практичне заняття № 7. Психологія пам'яті психічних процесів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика пам'яті. Роль та місце пам'яті в системі 2. Теорії пам'яті. 3. Класифікація і види пам'яті. Взаємозв'язок і взаємодія різних видів пам'яті 4. Індивідуальні особливості пам'яті. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) розробити рекомендації для поліпшення пам'яті. Література: [1], [2] [3], [5], [6].</p>	2	2*

<p style="text-align: center;">Тема: Мислення</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 8-9. Психологія мислення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про мислення як вищу форму пізнавальної діяльності 2. Види мислення, їх особливості та характер взаємодії. 3. Мислительні процеси та операції, їх характеристика 4. Форми мислення. 5. Індивідуальні особливості мислення <p><i>Аудиторна робота:</i> розв'язання психологічних задач; 2) скласти схему видів мислення.</p> <p>Література: [1], [2] [3], [5].</p>	4	
<p style="text-align: center;">Тема: Мовлення</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 10. Психологія мовлення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про мову і мовлення. Функції мовлення 2. Фізіологічні механізми мовлення. 3. Види мовлення 4. Індивідуальні особливості мовлення <p><i>Аудиторна робота:</i> розв'язання психологічних задач.</p> <p>Література: [1], [2] [3], [5].</p>	2	
<p style="text-align: center;">Тема: Уява</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 11. Психологія уяви.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уява та її фізіологічні механізми. 2. Види уяви, їх специфіка та взаємозв'язок. 3. Індивідуальні особливості уяви. 4. Розвиток та виховання уяви у дітей. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) розробити рекомендації для розвитку уяви.</p> <p>Література: [1], [3], [3], [5], [9].</p>	2	
<p style="text-align: center;">Тема: Емоції та почуття.</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 12-13. Психологія емоцій та почуттів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика емоцій і почуттів, їх фізіологічні механізми. 2. Теорії емоцій. 3. Види емоцій і почуттів, їх характеристика. 4. Загальні властивості емоцій і почуттів. 5. Форми переживання емоцій і почуттів. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) діагностика емоційної сфери.</p> <p>Література: [1], [3], [3], [5], [9].</p>	4	
<p style="text-align: center;">Тема: Воля.</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 14. Психологія волі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про волю. Основні ознаки волі як психічного явища. 2. Функції волі: емоційно-вольова регуляція поведінки. 3. Воля як вища психічна функція. Структура простого та складного вольового акту. 4. Класифікація та характеристика базальних і системних вольових якостей. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) діагностика вольової сфери.</p> <p>Література: [1], [3], [3], [5], [9].</p>	2	

<p style="text-align: center;">Тема: Увага</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 15. Психологія уваги</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика уваги. Функції уваги. 2. Неуважність, її види та способи боротьби з нею. 3. Індивідуальні особливості уваги. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) розробити рекомендації розвитку уваги учнів; 3) діагностика уваги.</p> <p><i>Література:</i> [1], [3], [3], [5], [9].</p>	2	
<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ</p> <p style="text-align: center;">Тема: Особистість</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 16-17. Психологія особистості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теорії особистості. 2. Індивід, індивідуальність, особистість. 3. Структура особистості (А. В. Петровський, К. К. Платонов, С. Л. Рубінштейн). 4. Спрямованість особистості. 5. Самосвідомість та «Я-концепція» особистості. 6. Самооцінка, її види. Рівень домагань особистості. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) діагностика особистісно-потребової сфери.</p> <p><i>Література:</i> [1], [3], [3], [5], [9].</p>	4	
<p style="text-align: center;">Тема 14. Діяльність</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 18. Психологічна характеристика діяльності та активності людини</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні відмінності діяльності людини від активності тварин. 2. Потреби як джерело активності. 3. Структура діяльності. 4. Внутрішні й зовнішні компоненти діяльності. 5. Основні види діяльності, їх характеристика. Провідна діяльність. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач.</p> <p><i>Література:</i> [1], [3], [3], [5], [10].</p>	2	
<p style="text-align: center;">Тема 15. Спілкування.</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 19-20. Психологія спілкування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Функції і форми спілкування. 2. Спілкування як психологічний чинник розвитку людини. 3. Характеристика невербальних засобів спілкування. 4. Взаємний вплив людей в процесі міжособистісного спілкування. 5. Ефективність та стилі спілкування («спільна творчість», «дружня прихильність», «загравання», «залякування», «дистанція», «менторський»). <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) діагностика спілкування; конфліктності особистості.</p> <p><i>Література:</i> [1], [3], [3], [5], [9].</p>	4	2*
<p style="text-align: center;">Тема 16. Психологія соціальних спільнот.</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 21-22. Психологія групи та</p>	4	2*

<p>колективу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація груп, їх характеристика. 2. Рівні соціально-психологічного розвитку групи. 3. Колектив як вищий рівень розвитку групи. 4. Міжособистісні відносини в групі. 5. Психологічний клімат у колективі. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач.</p> <p>Література: [1], [3], [3], [5], [9].</p>		
<p style="text-align: center;">Тема 17. Темперамент</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 23. Психологія темпераменту</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про темперамент. Історія розвитку вчення про темперамент. 2. Фізіологічні механізми темпераменту. 3. Психологічні особливості та властивості типів темпераменту. 4. Вплив темпераменту на індивідуальний стиль діяльності людини. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) діагностика темпераменту.</p> <p>Література: [1], [3], [3], [5], [9].</p>	2	
<p style="text-align: center;">Тема 18. Характер</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 24-25. Психологія характеру</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика характеру. Природа характеру. 2. Природні та соціальні передумови характеру. Динамічний стереотип. 3. Структура характеру. 4. Акцентуації рис характеру. 5. Формування характеру людини. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) діагностика характеру.</p> <p>Література: [1], [3], [3], [5], [9].</p>	4	
<p style="text-align: center;">Тема 19. Здібності.</p> <p>Семінарсько-практичне заняття № 26. Психологія здібностей.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема здібностей (О. Леонт'єв, Б. Теплов). 2. Поняття про здібності, їх фізіологічні механізми. 3. Чинники розвитку здібностей особистості. 4. Структура і види здібностей. <p><i>Аудиторна робота:</i> 1) розв'язання психологічних задач; 2) розробити рекомендації розвитку здібностей.</p> <p>Література: [1], [3], [3], [5], [9].</p>	2	2*
<p>Всього:</p>	52	10

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для самостійної роботи (СРС)	Кількість годин
<p>Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ.</p> <p>Тема 1. Предмет, завдання і розвиток психології як науки. Життєве і наукове трактування психології. Основні риси схожості й відмінності. Наукові здобутки Г. Костюка, Б. Баєва, Д. Ніколенка, П. Чамати, Д. Елькіна, І. Синиці та ін. Напрями сучасних досліджень в Україні (І. Бех, М. Боришевський, С. Максименко, О. Скрипченко, Н. Чепелева та ін.). Основні психологічні теорії в західній психології. Біхевіоризм. Гештальтпсихологія. Психоаналіз. Гуманістична психологія. Когнітивна психологія. Логотерапія.</p>	10/13
<p>Тема 2. Методи психології. Поняття «методологія»: загальне визначення. Поняття наукового методу. Співвіднесення методу і методики дослідження. Метод незалежних характеристик. Лонгітюдний метод. Аналіз продуктів діяльності. Соціометрія. Референтометрія. Достойнства і недоліки кожного методу, оптимальні умови його застосування на практиці.</p>	10/13
<p>Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі. Поява та розвиток свідомості. Тлумачення поняття свідомості та самосвідомості у провідних психологічних теоріях. Функціональні блоки головного мозку. «Мова» і спілкування тварин. Свідомість та ірраціональне пізнання світу. Толерантна свідомість як психологічний феномен. Змінені психічні стани людини.</p>	10/13
<p>Змістовий модуль 2. ПСИХІЧНІ ПРОЦЕСИ.</p> <p>Тема 4. Відчуття. Чутливість та її виміри. Адаптація, її види. Компенсація. Синестезія. Індивідуальні особливості сприймань та їх урахування в організації навчальної діяльності. Показники рівня розвитку перцептивних здібностей. Сприймання навколишнього середовища. Ілюзії сприймання. Роль відчуттів та сприймань у житті й діяльності людини. Сенсibiliзація. Післядія в аналізаторі. Закон Вебера-Фехнера. Сенсорна депривація та її наслідки для психічного розвитку людини.</p>	10/14
<p>Тема 5. Сприйняття. Спільне й відмінне у сприйняттях і відчуттях, їх роль у життєдіяльності людини. Показники рівня розвитку перцептивних здібностей. Розвиток спостережливості у дітей. Розвиток сенсорної культури особистості. Особливості професійної спостережливості вчителя.</p>	10/14
<p>Тема 6. Пам'ять. Теорії пам'яті. Розвиток і вдосконалення пам'яті. Чинники, що впливають на розвиток пам'яті. Шляхи, прийоми і засоби тренування та покращання пам'яті. Показники продуктивності пам'яті. Індивідуальні особливості пам'яті та їх урахування в організації навчальної діяльності. Розвиток і вдосконалення пам'яті.</p>	13/14
<p>Тема 7. Мислення. Альтернативні підходи до розвитку мислення. Інтелект людини за Р. Мейлі ((логічно-формальний, наочно-конкретний, аналітично-рецептивний,</p>	13/14

комбінаторно-творчий, сприйнятливо-тонкий, загострено-спрямований). Проблемна ситуація і задача. Шляхи розвитку творчого мислення. Два типи творчого мислення: образне і понятійне, їх зв'язок з явищем функціональної асиметрії мозку.	
Тема 8. Мовлення. Ретроспектива виникнення мови й мовлення. Мова як суспільно-історичне явище. Центр Верніке. Центр Брока. Розвиток мовлення в дітей. Генеза внутрішнього мовлення. Проблема білінгвізму в Україні. Індивідуальні особливості мовлення.	10/14
Тема 9. Уява. Сновидіння, галюцинації і марення. Роль уяви в житті та професійній діяльності людини. Уява та уявлення в педагогічній діяльності. Роль уяви в різних видах діяльності (науковій технічній, художній). Уява та індивідуальна творчість.	10/14
Тема 10. Емоції та емоції. Емоції, почуття та людська індивідуальність. Роль емоцій і почуттів у сфері людських відносин. Вияв емоцій та почуттів в художній творчості. Вплив органічних станів людини на її емоції та почуття. Любов як моральне почуття.	13/14
Тема 11. Воля. Психолого-філософський аналіз проблеми «свободи волі» як усвідомленої необхідності. Значення волі в організації діяльності й спілкування людини. Воля і рефлексія. Умови розвитку і формування та особливості виховання вольової активності людини. Формування вольових якостей особистості. Дитячі ігри та їхня роль у розвитку волі людини.	11/13
Тема 12. Увага. Функції уваги в навчально-виховному процесі. Умови ефективного формування уважності; способи організації і керування увагою учнів. «Нижчі» і «вищі» форми уваги, етапи розвитку уваги у дітей.	10/13
Змістовий модуль 3. ОСОБИСТІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА СПІЛКУВАННІ. ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ.	
Тема 13. Особистість. Форми і методи самовиховання як чинник самовдосконалення особистості. Розвиток і саморозвиток особистості в різних видах діяльності. Поняття життєвого шляху і проблеми особистісного розвитку людини. Мотиваційна сфера особистості. Психологічна характеристика творчої особистості (на прикладі видатних діячів науки, техніки, культури).	10/19
Тема 14. Діяльність. Активність і саморегуляція як стрижневі характеристики діяльності й поведінки особистості. Характерні риси гри як одного з видів діяльності. Характерні риси навчання як виду діяльності. Умови взаємного переходу гри і праці в навчання і навпаки.	10/19
Тема 15. Спілкування. Культура спілкування. Оволодіння навичками спілкування. Рівні спілкування. Особистісне спілкування вчителя й учнів як один із аспектів педагогічної майстерності. Основні стилі спілкування та їх ефективність у різних видах діяльності.	10/19
Тема 16. Психологія соціальних спільнот. Взаєморозуміння – важлива умова встановлення й розвитку міжособистісних відносин. Роль міжособистісних відносин у функціонуванні групи. Група і її роль у розвитку людини як особистості. Психологічні механізми	10/19

сприймання людьми один одного. Тема 17. Темперамент. Вплив типу темпераменту на формування екстравертованих чи інтровертованих поведінкових характеристик людини. Темперамент як основа для формування певних особистісних рис людини (вразливість, емоційність, тривожність, імпульсивність тощо). Вплив темпераменту на індивідуальний стиль та ефективність діяльності людини.	10/10
Тема 17. Характер. Вплив темпераменту на формування рис характеру особистості. Сензитивний період для становлення і розвитку позитивних рис характеру. Характер у структурі особистості. Психофізіологічні та соціальні проблеми профілактики та корекції негативних рис характеру особистості.	10/10
Тема 18. Здібності. Якісна та кількісна характеристика здібностей. Співвідношення здібностей і задатків людини. Взаємодія та взаємокомпенсація здібностей. Умови та передумови формування людських здібностей. Здібності, обдарованість і талант: взаємозв'язок і відмінності цих явищ. Розвиток здібностей у дітей.	10/10
Всього:	200/270

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Тематика модульних контрольних робіт

1. Модульна контрольна робота 1: складається з двох частин – переліку питань практичних занять першого та другого змістового модуля та його термінології.
2. Модульна контрольна робота 2: складається з двох частин – переліку питань практичних занять третього змістового модуля та його термінології.

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

Змістовий модуль 1. Вступ до психології

1. Психіка – це: а) внутрішнє, духовне, душевне життя; б) здатність відчувати; в) властивість матерії відображати навколишній світ; г) функціонування нервової системи.
2. Ідею, що душа і тіло взаємопов'язані, запропонував: а) Аристотель; б) Декарт; в) Платон; г) Спіноза.
3. Думку, що психіка людини зумовлена її несвідомим, обстоював: а) Вертгеймер; б) Олпорт; в) Уотсон; г) Фрейд.
4. Діяльнісний підхід до вивчення психічних явищ здійснила: а) Московська школа; б) Ленінградська школа; в) Харківська школа; г) Київська школа.
5. Принцип детермінізму означає: а) здатність психіки відображати навколишній світ; б) психіка утворює внутрішній план діяльності; в) причинну зумовленість психічних явищ; г) психіка змінюється під впливом власної діяльності людини.
6. Основними етапами розвитку психології є: а) психологія – наука про душу; б) психологія – наука про свідомість; в) психологія – наука про діяльність; г) психологія – наука про поведінку.
7. Історизм – це: а) онтогенетичний розвиток; б) філогенетичний розвиток; в) принцип науки; г) еволюційний розвиток.

8. Надійність психологічної інформації – це: а) її однозначність при повторних дослідженнях; б) вміння працювати з респондентом; в) достовірність психологічної інформації; г) придатність методики вимірювати необхідні властивості об'єктів.

9. Спостереження – це: а) генетичний метод; б) емпіричний метод; в) комплексний метод; г) психодіагностичний метод.

10. До основних методів належать: а) спостереження й тестові методи; б) експеримент і самоспостереження; в) експеримент і бесіда; г) спостереження й експеримент.

11. Експеримент – це: а) збір психологічних фактів; б) емпіричний метод; в) спостереження й обробка даних; г) фіксація проявів психіки.

12. У якому з описів правильно характеризується метод природного експерименту? а) проводиться в звичайних умовах навчання та виховання, експериментатор не втручається в поведінку респондента; б) експериментатор втручається в поведінку респондента, використовує апаратуру, викликає бажані прояви психіки респондента; в) дослідник активно втручається в поведінку респондента, викликає бажані прояви його психічної діяльності; г) експериментатор не втручається в поведінку респондента, але необхідну інформацію про його психіку одержує завдяки апаратурі.

13. Соціометрія дозволяє з'ясувати : а) міжособистісні відносини в групі; б) мотиви міжособистісного вибору; в) рівень розвитку групи; г) особливості поведінки людини в групі.

14. Бесіда – це: а) бліцопитування; б) приватна розмова; в) вільний діалог між дослідником і респондентом; г) безпосередня цілеспрямована розмова дослідника з респондентом.

15. Тропізми – це: а) реагування своєрідними рухами; б) реагування на біологічно значущі чинники; в) реагування на нейтральні чинники; г) здатність реагувати на різноманітні впливи.

16. Психічне відображення – це: а) подразливість; б) тропізми; в) чутливість; г) збудження й гальмування.

17. Стадія сенсорної психіки – це: а) відображення окремих властивостей предметів і явищ; б) відображення складних відносин між окремими предметами; в) відображення найменших змін у довкіллі; г) відображення комплексу подразників.

18. Інстинкти тварин – це: а) пристосування до умов існування, що виробляється в процесі індивідуального життя; б) видова форма поведінки, що передається через генетичний код; в) індивідуально набута форма поведінки, що ґрунтується на діяльності мислення; г) форма поведінки, що містить спадковий і природжений компонент.

19. «Панпсихізм» – це підхід, в основі якого лежить думка, що: а) психіка властива живій матерії; б) психіка властива людині; в) психіка властива будь-якій матерії; г) психіка властива тваринам.

20. Що впливає на пристосувальну поведінку тварин? а) середовище, що еволюціонує; б) вроджені інстинкти; в) індивідуальний досвід тварини; г) інстинкти й навички.

21. Функціональна асиметрія головного мозку – це: а) аналітична діяльність головного мозку; б) розподіл півкуль головного мозку за обсягом; в) розподіл функцій між півкулями головного мозку; г) синтетична діяльність головного мозку.

22. Свідомість людини є продуктом: а) біологічної еволюції; б) соціальної еволюції; в) біологічного й соціально-історичного розвитку; г) праці та історичного розвитку людини.

23. Свідомість – це: а) стан, який контролюється людиною; б) вища, інтегруюча форма психічного відображення; в) здатність людини сприймати зміни в середовищі й реагувати на них; г) психічна діяльність.

24. Акцентуації, лабільність, охайність, наполегливість – це: а) риси особистості; б) психічні стани; в) психічні властивості; г) індивідуальна психічна діяльність.

25. У якому рядку знаходяться поняття, що належать до психічних явищ?

а) думки, спогади, мозок, розум, почуття; б) відчуття, травлення, мислення, уява, здібності; в) характер, забування, стрес, темперамент; г) воля, радість, гордість, дихання, наполегливість.

26. Несвідоме – це: а) фізіологічний стан; б) активна діяльність головного мозку; в) особливий психічний стан; г) психічні процеси, не представлені в свідомості людини.

27. Ментальність – це: а) особливий стан свідомості; б) індивідуальна свідомість; в) сформована здатність сприймати і змінювати навколишній світ; г) притаманний певній нації варіант світосприймання, поведінки.

28. Автоматизовані дії – це : а) результат багаторазового повторення; б) навички; в) усвідомлене виконання дій; г) неусвідомлена діяльність.

29. Структурними компонентами свідомості є: а) пізнавальні процеси; б) самопізнання; в) цілеспрямована діяльність; г) переживання.

30. Свідомість – це: а) категорія фізичного; б) категорія матеріального; в) категорія ідеального; г) категорія нейрофізіологічного.

Змістовий модуль 2. Психічні процеси.

1. Відчуття – це: а) процес опосередкованого відображення особливостей предметів і явищ об'єктивного світу; б) процес безпосереднього відображення предметів і явищ навколишнього світу; в) відображення в корі головного мозку змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі; г) відображення в мозку людини окремих властивостей, якостей предметів і явищ дійсності внаслідок їх безпосереднього впливу на аналізатори.

2. Адаптація – це: а) підвищення чутливості аналізатора; б) пристосування аналізатора до дії подразника; в) зниження чутливості аналізатора; г) втрата здатності відчувати.

3. Екстероцептивні відчуття виникають: а) у внутрішніх органах; б) на поверхні тіла; в) у м'язах і сухожиллях; г) у периферичній нервовій системі.

4. Сенсорна депривація – це: а) майже повне позбавлення людини сенсорних вражень; б) зміна чутливості однієї аналізаторної системи під впливом іншої; в) емоційний вплив відчуття на особистість; г) нестійка психічна діяльність.

5. Диференціальний поріг – це: а) здатність індивіда відчувати подразнення мінімальної величини; б) здатність індивіда відчувати подразнення максимальної величини; в) здатність індивіда розрізняти мінімальну різницю між двома подразниками; г) здатність індивіда розрізняти максимальну різницю між двома подразниками.

6. Константність – це: а) структурна єдність частин сприйнятого; б) розуміння суті сприйнятого об'єкта; в) відносна постійність образу сприйнятого об'єкта; г) цілісність сприйнятого об'єкта.

7. Осмисленість сприймання – це: а) відносна постійність образу сприйнятого об'єкта; б) відносна правильність відображення предметів; в) власне ставлення до об'єктів і явищ навколишнього світу; г) розуміння суті сприйнятого об'єкта;

8. Апперцепція – це: а) негативний вплив попереднього досвіду на сприймання; б) залежність сприймання від попереднього досвіду людини; в) залежність сприймання від об'єктивних особливостей об'єкта; г) позитивний вплив попереднього досвіду на сприймання.

9. Мнемотехніка – це: а) технічні прийоми використання образів пам'яті; б) мистецтво запам'ятовування; в) прийоми керування пам'яттю; г) система способів, що полегшують запам'ятовування.

10. Ретроактивна інтерференція – це: а) неможливість пригадати матеріал; б) зменшення обсягу закріпленого; в) негативний вплив діяльності, що здійснюється після запам'ятовування; г) позитивний вплив діяльності, що передувала запам'ятовуванню.

11. Ремінісценція – це: а) відстрочене відтворення; б) зворотна форма забування; в) умова продуктивного запам'ятовування; г) відтворення матеріалу через деякий час після його заучування.

12. Механічна пам'ять – це: а) нетривале збереження матеріалу після його сприймання; б) несвідома пам'ять; в) запам'ятовування й відтворення оперативної інформації; г) повторення, без встановлення асоціативних і смислових зв'язків.

13. Мислення – це: а) відображення окремих властивостей та явищ матеріального світу; б) відображення минулого досвіду у вигляді відчуттів, думок та образів сприйнятих раніше предметів і явищ; в) відображення предметів і явищ в єдності їх властивостей і частин; г) процес опосередкованого й узагальненого відображення предметів і явищ.

14. Інтелект – це: а) глобальна здатність розумно діяти, раціонально мислити і добре долати життєві обставини; б) здатність індивіда до ефективної поведінки, раціонального мислення та ефективної взаємодії з навколишнім світом; в) здатність свідомо пристосовуватись до нової ситуації; г) здатність до мислення, особливо до його вищих теоретичних рівнів.

15. Гнучкість мислення – це: а) здатність людини об'єктивно оцінювати свої й чужі думки; б) уміння швидко змінювати свої дії; в) готовність переключатися з одного способу розв'язання завдань на інший; г) здатність людини знаходити нестандартні способи дій за змінених умов.

16. Абстрагування – це: а) мислене об'єднання предметів і явищ; б) уявне відокремлення одних ознак предметів від інших; в) упорядкування знань на підставі спільних ознак об'єктів; г) розчленування предметів і явищ у свідомості.

17. Дискурсивне мислення – це: а) низка пов'язаних суджень; б) оперування образами предметів; в) розгорнуте в часі, має виражені етапи, усвідомлене; г) мінімально усвідомлене зі швидкістю протікання.

18. Судження – це: а) з'ясування істинності певної думки; б) заперечення або ствердження будь-якого факту; в) встановлення подібності й відмінності між предметами та явищами; г) пізнання сутності предметів і явищ у їх істотних зв'язках.

19. Уяву породжують: а) потреби, що виникають у житті людини; б) бажання «відірватися» від реальності; в) прагнення створити образи бажаного майбутнього; г) мрійливість і романтичність людини.

20. Дидактогенія – це: а) навчальна програма; б) схильність до повчань; в) втілення образів уяви у реальність; г) психічний стан учня, викликаний безтактністю вчителя.

21. Літота – це: а) марення; б) підкреслення певних рис; в) зменшення предмета; г) збільшення предмета.

22. Домінанта – це: а) загальмовані слабші збудження, що виникають у корі головного мозку; б) динамічна характеристика усіх пізнавальних процесів; в) панівна ділянка, яка приваблює до себе хвилі збудження; г) збудження, яке виникає в корі великих півкуль.

23. Тривала зосередженість уваги – це: а) стійкість уваги; б) розподіл уваги; в) переключення; г) уважність.

24. Почуття – це: а) відображення навколишніх предметів та ставлення до них; б) реакція людини на все, що її оточує; в) своєрідне ставлення до того, що вона сприймає; г) переживання, в яких виявляється ставлення людини до навколишнього світу та самої себе.

25. Афект – це: а) мобілізація захисних сил організму; б) суб'єктивне ставлення до дійсності; в) дуже велика інтенсивність переживання; г) амбівалентне почуття.

26. Інтелектуальні почуття – це: а) почуття сумніву й упевненості; б) любов до рідного краю; в) почуття потворного; г) піднесеність.

27. Дистрес – це: а) підвищення стійкості організму щодо шкідливих впливів; б) зниження стійкості організму щодо шкідливих впливів; в) амбівалентний вплив різних чинників; г) нервово-психічна реакція.

28. Складна вольова дія має фази: а) 3; б) 4; в) 5; г) 6.

29. Вольові дії – це: а) прийняття обґрунтованих рішень, накреслення плану їх виконання; б) імпульсивні дії, пов'язані з подоланням труднощів; в) цілеспрямовані дії, пов'язані з подоланням перешкод; г) свідомі, довільні дії.

30. Абулія – це: а) наполегливість; б) спонукання; в) порушення довільної регуляції; г) нерішучість.

Змістовий модуль 3. Особистість у діяльності та спілкуванні. Індивідуально-психологічні особливості особистості

1. Спрямованість особистості – це: а) система домінуючих цілей діяльності; б) система домінуючих мотивів діяльності; в) погляди й принципи людини; г) установки особистості.

2. Рушійною силою психічного розвитку особистості є: а) саморозвиток; б) суперечності; в) виховання; г) навчання.

3. Виберіть правильну відповідь: а) немовля – це людина та індивід; б) немовля – це індивід та індивідуальність; в) немовля – це особистість і людина; г) немовля – це індивідуальність й особистість.

4. Особистість – це: а) психологічна характеристика людини, яка вступає в соціальні зв'язки, володіє мовленням; б) індивід, який суттєво відрізняється від інших; в) людська індивідуальність, який притаманні особливі якості; г) людина, яка здатна розуміти себе та інших, має значні й високі психологічні риси.

5. Наведені нижче особливості поведінки людини характеризують її або як індивіда, або як особистість. Виділіть ті з них, які характеризують її лише як особистість: а) сміливість, музичні здібності, реактивність, чудова дикція; б) старанність, правдивість, інтереси, чесність; в) чуйність, емоційна збудливість, висока сенсорна чутливість, інтерес до спорту; г) приємний голос, наполегливість, ідеали, красива хода.

6. Духовні потреби – це потреби у вдосконаленні: а) розумовому; б) моральному; в) естетичному; г) фізичному.

7. Рівень домагань – це: а) прагнення людини досягти поставленої мети; б) подолання перешкод для досягнення поставленої мети; в) індивідуальна здатність особистості; г) бажаний рівень самооцінки особистості.

8. Діяльність – це: а) людська активність; б) усвідомлена, цілеспрямована активність людини; в) фізична активність людини; г) психічна активність людини.

9. Навичка – це: а) дія, виконання якої стало потребою; б) автоматизована дія; в) дія, невиконання якої викликає у людини відчуття дискомфорту; г) застосування знань у практичній діяльності.

10. Основними характеристиками діяльності є: а) засоби; б) активність; в) дія; г) мета.

11. Екстеріоризація – це: а) перехід від сприймання об'єктів до їхнього розуміння; б) осмислення і вербалізація дії; в) перехід від внутрішньої дії до зовнішньої; г) перехід від зовнішньої дії до внутрішньої.

12. Провідна діяльність – це: а) специфічна для кожного віку діяльність людини; б) фізична і розумова діяльність; в) діяльність, з якою пов'язане виникнення найважливіших психічних новоутворень; г) діяльність, яка визначає найбільші успіхи в розвитку пізнавальних процесів дитини.

13. Гра – це: а) застосування знань у практичній діяльності; б) раціональне використання вільного часу дитиною; в) відтворення дій дорослих і стосунків між ними; г) вид дитячої активності;

14. Інтерференція – це: а) здійснення звичної дії; б) негативний вплив старих навичок на засвоєння нових; в) багаторазове повторення дії; г) позитивний вплив раніше засвоєної навички на опанування нової дії.

15. Колектив – це: а) група людей, об'єднана спільними інтересами; б) група людей, об'єднана спільною діяльністю, підпорядкованою цілям суспільства; в) група, норми та цінності якої є взірцем для особистості; г) група людей, об'єднана спільною метою.

16. Референтна група – це: а) група, норми і правила якої є для особистості зразком; б) сукупність людей, які взаємодіють одне з одним; в) певна кількість людей, які об'єднані однаковими інтересами; г) добровільне об'єднання людей на основі схожості інтересів.

17. Конформізм – це: а) пристосування до вимог групи, авторитету; б) груповий тиск; в) протиставлення себе іншим членам групи; г) зіткнення протилежних інтересів;

18. Найвищий рівень співробітництва в групі (Л.І. Уманський та ін.) – це: а) номінальна група; б) кооперація; в) корпорація; г) асоціація.

19. Психологічний клімат групи – це: а) психологічна сумісність; б) синхронність розумових реакцій; в) змінний настрій колективу; г) переважаючий і відносно стійкий настрій колективу.

20. Спілкування – це: а) розмова двох або більше людей; б) обмін інформацією між людьми будь-якого характеру; в) один з провідних видів людської активності; г) процес розвитку контактів між людьми, спричинений потребами спільної діяльності.

21. Стереотип – це: а) стійкий еталон; б) образ людини, яким користуються як штампом; в) шкідлива звичка; г) ототожнення себе з іншою людиною.

22. Конвенціональний рівень спілкування – це: а) спілкування, яке ґрунтується на певних стандартах; б) спілкування, яке будується на рівноправних стосунках; в) спілкування, засноване на інтересі до особистості співрозмовника; г) спілкування, у межах якого партнер викликає інтерес як учасник колективної діяльності.

23. Паралінгвістичними засобами невербального спілкування є: а) інтонація, паузи; б) пози; в) тональність голосу, його мелодика; г) різноманітні шуми.

24. Темперамент – це: а) ригідна форма поведінки; б) динамічна характеристика поведінки людини; в) статична характеристика поведінки; г) лабільна характеристика поведінки.

25. Фіксація на явищах власного внутрішнього світу, нетовариськість – це: а) екстраверсія; б) сензитивність; в) інтроверсія; г) ригідність.

26. Задатки – це: а) спадкові властивості периферичного і центрального нервового апарату; б) анатомо-фізіологічне підґрунтя здібностей; в) реалізовані в діяльності потенційні можливості особистості; г) індивідуально-психологічні властивості людини.

27. Задатками є: а) високий зріст спортсмена; б) співвідношення першої й другої сигнальної систем; в) особливості зорового аналізатора; г) довгі пальці піаніста.

28. Акцентуація характеру – це: а) крайній варіант нормального характеру; б) вибіркова вразливість до певних психологічних впливів; в) надзвичайне підсилення окремих рис характеру; г) негативні риси характеру.

29. Ригідність – це: а) швидкість виникнення емоційної реакції; б) енергійність; в) гнучкість; г) інертність звичок, суджень.

30. Фенотип – це: а) сукупність властивостей організму, що сформувалися у процесі його індивідуального розвитку; б) носій спадкової інформації; в) сукупність спадкових структур організму; г) спадкова властивість нервового апарату.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Предмет психології як науки та її завдання. 2. Основні принципи психології. 3. Основні етапи історії психології. 4. Внесок вітчизняної школи психологів у розвиток психологічної науки. 5. Основні психологічні теорії в західній психології (фрейдизм, біхевіоризм, гештальтпсихологія, гуманістична психологія). 6. Структура сучасної психології. 7. Взаємозв'язок психології з іншими науками. 8. Об'єктивний характер наукових психологічних методів. 9. Вимоги до організації і проведення психологічних досліджень. Етапи психологічного дослідження. 10. Основні методи психологічних досліджень. Форми та рівні відображення в живій та неживій природі. 11. Характеристика допоміжних методів (бесіда, інтерв'ю, анкета, тест). 12. Характеристика допоміжних методів (соціометрія,

референтометрія, метод вивчення продуктів діяльності. 13. Розвиток форм відображення дійсності. 14. Розвиток психіки в філогенезі. 15. Вища нервова діяльність – основа психіки. 16. Сигнальна діяльність кори головного мозку. 17. Функціональна асиметрія головного мозку. 18. Рефлекторний характер психічної діяльності. 19. Сутність відмінностей психіки тварин та людини. 20. Основні форми психіки та їх взаємозв'язок. 21. Свідомість, структура свідомості. 22. Психологія несвідомого. 23. Поняття особистості в психології. Індивід, індивідуальність, людина, особистість. 24. Основні чинники і рушійні сили психічного розвитку особистості. 25. Структура особистості. 26. Спрямованість особистості. 27. Потреби як джерело активності особистості. 28. Самосвідомість та її компоненти. Образ Я, Я-концепція. 29. Самооцінка. Рівень домагань особистості. 30. Групи та їх класифікація. 31. Рівні соціально-психологічного розвитку груп. 32. Міжособистісні відносини в групах. 33. Поняття про спілкування. 34. Засоби спілкування. 35. Багатоплановий характер спілкування. 36. Рівні спілкування. 37. Спілкування в діяльності вчителя. 38. Поняття про діяльність. 39. Зміст і структура діяльності. 40. Інструментальна основа діяльності. 41. Основні види діяльності. 42. Поняття про відчуття. Аналізаторне вчення І. Павлова про відчуття. 43. Класифікація і види відчуттів. 44. Загальні закономірності відчуттів. 45. Чутливість та її виміри. 46. Властивості відчуттів. 47. Поняття про сприймання. особливості сприймання. 48. Класифікація і види сприймань. 49. Спостереження і спостережливість. 50. Роль відчуттів та сприймання в життєдіяльності людини. 51. Поняття про пам'ять. 52. Класифікація і види пам'яті. 53. Запам'ятовування та його види. 54. Умови ефективності запам'ятовування. 55. Відтворення і його види. 56. Індивідуальні особливості пам'яті. 57. Збереження й забування як процеси пам'яті. 58. Поняття про мислення. 59. Класифікація і види мислення. 60. Операції мислення. 61. Форми мислення. 62. Мислення і розв'язання задач. 63. Індивідуальні особливості мислення. 64. Поняття про уяву та її роль у життєдіяльності людини. 65. Фізіологічні механізми уяви. 66. Види уяви. 67. Індивідуальні особливості уяви. 68. Прийоми створення нових образів. 69. Поняття про увагу. 70. Фізіологічні механізми уваги. 71. Класифікація і види уваги. 72. Властивості уваги. 73. Неуважність і її причини. 74. Поняття про емоції й почуття. 75. Фізіологічні механізми почуттів. 76. Види почуттів. 77. Форми переживання почуттів. 78. Поняття про волю. 79. Основні фази складної вольової дії. 80. Вольові якості особистості. 81. Поняття про темперамент. Історія розвитку вчення про темперамент. 82. Фізіологічні механізми темпераменту. 83. Психологічна характеристика типів темпераменту. 84. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності. 85. Поняття про характер. Характер та індивідуальність. 86. Характер і темперамент. Природні та соціальні передумови характеру. 87. Рис характеру. 88. Акцентуація рис характеру. 89. Поняття про здібності. Задатки, нахили, здібності. 90. Види здібностей, рівні здібностей.

2.9. Система оцінювання (критерії оцінювання та шкала оцінювання) **із дисципліни «Загальна психологія з практикумом»**

2.9.1. Розподіл балів у межах навчальної дисципліни **форму підсумкового контролю – екзамен**

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни з якої передбачено форму підсумкового контролю – екзамен

Денна форма навчання

<i>Практичні, семінарські заняття</i>											<i>Самостійна робота</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації – залік</i>		
Максимальна кількість балів – 78											Максимальна кількість балів – 6	Максимальна кількість балів – 6	Максимальна кількість балів – 10		
№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8	№9	№10...	№26		№1	№2	№3	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3....	52	6	3	3	3	10

Заочна форма навчання

<i>Практичні, семінарські заняття</i>											<i>Самостійна робота</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Форма семестрової атестації – залік</i>		
Максимальна кількість балів – 70											Максимальна кількість балів – 11	Максимальна кількість балів – 9	Максимальна кількість балів – 10		
№1	№2	№3	№4	№5	CP	CP	CP	CP	CP	10		№1	№2	№3	
14	14	14	14	14						70		3	3	3	

2.9.2. Критерії та рівні навчальних досягнень студентів з курсу «Психологія девіантної поведінки»

Оцінка ECTS	Сума балів за 100 бальною шкалою	Критерії	
A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, успішно розв'язує завдання підвищеної складності, аргументовано висловлює свої думки, виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань, під час виконання самостійної роботи. Основні питання розкриває на високому теоретичному й практичному рівнях, без ускладнень орієнтується в матеріалі, повністю відповідає на додаткові запитання. Якість відповідей свідчить про вільне володіння навчальним матеріалом, а також про ознайомлення з додатковим матеріалом із навчальної дисципліни. Набуті компетенції творчо застосовує в професійній предметній діяльності.

B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження	Студент володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни на творчому рівні. Під час відповідей виявляє вільне володіння лекційним і практичним матеріалом, проте у відповідях допускає неточності.
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками	Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, проте не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає суттєві неточності. Розкриває основні питання, а на додаткові відповідає неповно. Ознайомлення з додатковими джерелами не є систематизованим.
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях. Послуговується тільки загальним поняттєвим апаратом, у цілому орієнтується в досліджуваному предметі, але розкриваючи основні питання допускає суттєві помилки.
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній.	Домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі в проведенні міжпредметних зв'язків навіть з допомогою викладача; знання основної термінології.
FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни	Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно. Робить принципові помилки у відповідях, не може дати обґрунтовані відповіді на всі основні питання викладача, не орієнтується в основних теоретичних і практичних положеннях курсу або не засвоїв окремі розділи курсу.
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Академічна доброчесність:

У Глухівському НПУ ім. О. Довженка діє Положення про дотримання принципів академічної доброчесності, яка впроваджується в університеті шляхом дотримання принципів законності, чесності, справедливості, відповідальності, прозорості, науковості,

професіоналізму та компетентності, поваги та взаємної довіри, відповідальності за порушення академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; уникнення плагіату, фабрикації, обману та списування; дотримання норм чинного законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності.

Відвідування занять:

Очікувані результати навчання, контрольні заходи та терміни їх виконання оголошуються на першому занятті в семестрі.

Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн режимі (змішана форма навчання. Пропущене заняття необхідно відпрацювати шляхом виконання практичних завдань.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні:

1. Ільїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум: підручник. Суми: Університетська книга, 2021. 369 с.
2. Ільїна Н. М. Психологія мовлення: шляхи вдосконалення : навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2024. 132 с.
3. Колобич О. П. Загальна психологія: навч.-метод. посіб. Львів, 2018. 172 с.
4. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія: підручник. Київ: Каравела, 2019. 464 с.

Додаткові:

1. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
2. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.